

LLIBRES

Esteve Cruanyes i Oliver

LA FESTA MAJOR DE L'ARBOÇ A TRAVÉS DELS SEUS PROGRAMES

Ed. Ajuntament de l'Arboç. 2005.

L'incansable estudiós arbocenc Esteve Cruañes ha trobat en els programes de les festes patronals en honor a sant Julià conservats a l'arxiu de Josep M. Jané una nova font per al coneixement de la vida i l'entorn social a l'Arboç, així com de les diverses incidències i característiques que presenta la festa a l'entorn dels seus aspectes més tradicionals. Evidentment, els programes responen als gustos, estils i característiques –a més de les varietats que han proporcionat els canvis tècnics en les arts gràfiques– però en cada moment són un reflex, una veritable fotografia d'un temps i una població començant per la mateixa grafia del topònim de la vila. Temps era temps que en cent anys n'han passat moltes, de coses.

L'edició li serveix a Cruanyes per a fer a les pàgines inicials un retrat de la població, les seves característiques, el seu passat i la seva història, així com un conjunt de consideracions generals a l'entorn de la que sempre ha estat considerada com una de les més típiques de Catalunya. Tot seguit el volum aplega en prop d'un centenar de pàgines totes les portades dels programes, des del 1901 fins al mateix 2005 que va tenir com a motiu totes les portades. El volum reproduïx a color la portada de cada any amb un breu comentari de les principals característiques del contingut del programa o les seves característiques físiques. Tot plegat, una feina d'aquelles de detall –si parlem de l'Arboç talment com les puntes al coixí– que Cruanyes ha madurat amb la cons-

cient paciència d'estudiós reflexió i enamorat de la seva terra que tots li valorem com a ben característica.

J. M. L.

Emili Giralt i Raventós (dir.)

HISTÒRIA AGRÀRIA DELS PAÏSOS CATALANS

Ed. Fundació Catalana per a la Recerca.
Universitats dels Països Catalans.

Han vist fins ara la llum els dos primers volums –el primer dedicat a l'antiguitat i coordinat per Josep Guitart i Duran, el segon sobre l'edat mitjana portat pel coordinador general de l'obra Josep M. Salrach– d'aquesta monumental edició que, de forma discreta i sense fer enrenou fora dels àmbits d'estudi, constitueix un veritable monument a la historiografia de la nostra terra. En cada cas parlem de volums de gran format, de més de cinc-cents pàgines cadascun, en una edició molt acurada, tot i que no es permet la frivolitat de caure en el color ni la presentació enciclopèdica –llegiu ostentosa d'arts gràfiques–, i que compta en un i altre volum amb més de mitja dotzena d'autors, investigadors de les més reconegudes universitats del món. Heus ací l'obra de qui n'és el director, la llavor que durant tants anys ha sembrat el mestre Emili Giralt i Raventós.

A l'espera dels dos volums que s'anuncien per completar tota la visió històrica, i on indubtablement hem de trobar en temps més moderns l'aportació concreta d'Emili Giralt, aquesta *Història agrària...*, obra única en la bibliografia de casa nostra, representa la cul-

minació de tota una vida dedicada a aquesta especialitat històrica, amb una bibliografia d'estudi i recerca que si no és marcadament àmplia sí que és volgudament intensa, profunda, dedicada a posar les bases per a un treball que Giralt qualifica en l'ampli pròleg que dedica a cada volum d'alta divulgació històrica, i preocupat també per concretar les línies d'una investigació que després portarà –si és el cas, que tractant-se de coses de pagesos no se sap mai– a treballs de divulgació més a l'abast.

Direm així que aquesta història agrària és, indubtablement, el millor reconeixement al doctor Emili Giralt, a la personalitat, l'obra i la llarga trajectòria de la seva labor docent. Tots els col·laboradors que fan possibles cadascun dels volum es reconeixen deixebles i continuadors de les seves línies de treball, d'una base que ha fet escola perquè Giralt va ser el primer en començar a incidir en un àmbit, el dels estudis agraris, en el qual gairebé tot era per fer. Reconeixement d'homenatge a un mestratge impagable que ara esdevé realitat en una obra magna, de referència insubstituïble perquè, com escriu a les línies inicials del primer volum qui ha estat durant més de quinze anys director de la revista *Estudis d'història agrària*, editada del Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona, “la història del món rural –és a dir, bàsicament, la història dels homes que han treballat la terra, han pagat rendes i prestacions, han criat bestiar i han transformat els productes agrícoles i ramaders en primeres matèries destinades principalment al consum alimentari– és la història que fins fa quatre dies ha caracteritzat la societat de l'Europa occidental”.

J. S. i B.

Josep Cornellà, Josep Puig i Joan Mitjans

L'ORFEÓ MOJA. 1947-1954

Ed. Parròquia de Sant Jaume. Moja 2005.

Breu però complet i ben editat opuscle d'una trentena de pàgines que ressegueix amb detall la trajectòria d'aquesta formació coral de vida breu, una coral de veus mixtes que s'inicia el 1947 sota la direcció de Joan Mitjans i que expandiria les seves activitat de mica en mica fins a esdevenir orfeó i elenc artístic en entrar els anys cinquanta. Un procés que es ressegueix més a més. L'edició es complementa amb una llista dels cantaires i de les obres interpretades i es recullen alguns programes de les celebracions portades a terme i l'himne de l'orfeó, igualment es reproduïxen els estatuts i es comenta la relació del compositor Josep Sancho Marraco amb Moja, població de la qual era filla la seva esposa. No s'obliden algunes referències al mestre Bové, així com les activitats del grup de teatre i les obres que van posar en escena.

J. S. i B.

Salvador Llorac i Santis

COL·LEGI DE SANT JOSEP. CENT ANYS. 1905-2005

Ed. Fundació de Cultura i Promoció Social.
Sant Sadurní d'Anoia.

Al mes de juny del 2005 els actes de commemoració del centenari del col·legi Sant Josep de Sant Sadurní d'Anoia, conegut popularment com “els hermanos” va fer possible l'edició d'un complet treball d'estudi històric i aportació de dades realitzat per l'historiador sadurninenc Salvador Llorac Santis amb la labor de Pere Casanovas i Carbó pel que fa a la identificació dels alumnes que apareixen en les fotografies, una tasca especialment difícil

i feixuga en relació als anys més reculats com explica ell mateix en un dels capítols inicials.

El volum compta amb textos d'introducció del director del centre, Joan Amat; de Josep Ferrer Sala, president de la Fundació de Cultura i Promoció Social, entitat titular del centre; i de Manuel Raventós i Negra, vicepresident de la Fundació i besnét d'aquell Manuel Raventós i Domènech, empresari, escriptor i incansable promotor de tota mena d'iniciatives agràries i socials que es va entestar a portar a Sant Sadurn una congregació que es dediqués a l'educació cristiana dels nois de la vila i comarca.

Llorac ha dividit el seu treball en tres parts, la primera que va del 1905 al 1936 s'ocupa del lent procés de fundació de l'escola després que no fructifiquessin els contactes amb els germans de la Salle, de manera que van ser finalment els Germans de Sant Gabriel, de procedència francesa, els que van tirar endavant la iniciativa escolar en un edifici del mateix Manuel Raventós, al carrer de l'Hospital i que posteriorment seria objecte de diverses reformes. Aquesta etapa més reculada ha estat resseguida amb especial deteniment per l'autor tot cercant i aportant nombrosa informació i dades desconegudes que han estat localitzades en arxius familiars, empresarials, acadèmics i eclesiàstics. Una primera època que arribarà fins al final de les activitats l'any 1936 i el saqueig revolucionari de les seves instal·lacions.

Salvador Llorac situa la segona etapa entre l'any 1939 i el 1979 i comprèn fases tan essencials com la constitució de la Fundació del Fomento de Cultura Popular S.A. que promou l'any 1947 el fill de l'iniciador de les activitats de l'escola, en Manuel Raventós Fatjó, i altres prohoms de la vila per tal de solucionar definitivament el problema de les instal·lacions del col·legi amb la construcció d'un nou edifici. El volum ressegueix igualment l'estructura

educativa i de funcionament del centre, d'acord amb el sistema d'estudis del franquisme, així com els diversos canvis en la direcció del centre per part dels "hermanos". En arribar el 1966 es crea la "Cooperativa de Enseñanza y Promoción Social" amb la finalitat de tirar endavant la construcció del nou centre que és en la seva estructura bàsica, tot i les nombroses reformes realitzades, el que arribarà fins als nostres dies, i altra volta hi tornem a trobar al darrere el nom dels més destacats prohoms de la població.

Els recorda igualment com el curs 1968-69 s'iniciaria el cinquè curs de batxillerat, per primer cop amb caire mixt com a resultat d'un acord amb les religioses Vedrunes del Col·legi del Carme. El nou centre, un cop enllestides les obres, s'inauguraria l'any 1970, i el 1978, sota la presidència de Josep Ferrer i Sala, s'iniciarien les obres de l'ala dreta, pocs temps abans s'havia posat a la façana l'escut dels germans Gabrielistes, donació de la senyora Dolors Sala i Vivé. Aquesta etapa, que inclou no sols l'inici dels estudis de batxillerat, sinó també els de Formació Professional, es clou al juny del 1978 quan la comunitat de "Hermanos de San Gabriel" fa cessió gratuïta de la titularitat del centre escolar a la Cooperativa d'Ensenyança i Promoció Social, a l'agost del 1979 els "hermanos" deixarien definitivament el col·legi.

S'inicia aquí una tercera etapa que arriba fins als nostres dies i es caracteritza d'entrada per la creació de la Fundació de Cultura i Promoció Social que des de llavors porta la titularitat del centre i que presideix Josep Ferrer. En aquest apartat del llibre s'inclouen les fotografies a color dels alumnes de les darreres dècades. A destacar igualment que tot el volum es complementa amb nombroses notes i un apèndix general amb una biografia dels diversos directors que ha tingut el centre, el professorat i administració, l'organigrama

de direcció, els premis rebuts per l'alumnat i fins els alumnes matriculats des del curs de 1925. A la cloenda les imatges de tots els alumnes del curs del centenari, així com un ampli apèndix bibliogràfic, detalls que fan d'aquesta edició un magnífic volum d'història i consulta, però a la vegada una crònica completa de la que ha estat durant cent anys iniciativa col·lectiva de tota la vila de Sant Sadurní.

J. M. L.

M. Montserrat Miret i Nin

EL VINO EN EL ARTE

Ed. Lunwerk. Barcelona.

De la mà de d'una de les més prestigioses editorials de volums d'art de casa nostra, en gran format i edició de luxe veia la llum el passat desembre un completíssim treball de la penedesenca i estudiosa de la història de l'art M. Montserrat Miret i Nin. Es tracta d'un estudi de dues-centes pàgines, amb més d'un centenar d'imatges a color, en el qual Miret ressegueix la petjada del vi i el seu món en la producció artística, reflex de la presència del fruit de la vinya en les diverses cultures de tots els temps. El llibre compta amb un pròleg de l'escriptor, professor i erudit enòfil Mauricio Wiesenthal, el qual qualifica el volum de delícia en la mesura que sap ajuntar contingut i imatge com el vi a la copa d'un quadre de Caravaggio, proposa una passejada detallada per tota la història de l'art de tots els temps des de la perspectiva vínica; una passejada que s'inicia a la prehistòria i l'Orient Mitjà fins arribar als temps actuals. No cal dir que la passejada s'atura amb detall en l'art egipci, la mitologia clàssica, tot el que significa el món de la Bíblia i, per suposat, la iconografia cristiana, l'etapa medieval i el barroc de les natures mortes abans d'arribar als segles més propers.

Cal destacar especialment, com un goig per als sentits, les extraordinàries imatges de les obres d'art, aquelles més característiques i conegudes, però també peces que són petites descobertes, joies de l'art que ens resultaven desconegudes, sovint en reproduccions esplèndides, a pàgina sencera i amb insistència en detalls determinats d'una peça o quadre. No cal dir que l'edició, enquadernada amb tela, ha cuidat tots els detalls fins a esdevenir una petita joia a l'abast, un treball en el qual es conjuguen els coneixements i la voluntat de divulgació de Montserrat Miret, amb la seva prosa sempre fresca i directa, lliurada al goig de comentar obres mestres, a la vegada que les reproduccions s'acompanyen d'una completa nota amb tots els detalls de l'obra objecte de comentari a les pàgines de text.

Apuntem amb voluntat d'agraïment que Miret no se n'ha pogut estar de reproduir un dels vitralls de Macià de l'absis de la vil·la-franquina basílica de Santa Maria i, ben especialment, el Mural de Pau Boada del Museu del Vi, tot un goig per a la contemplació artística que mereix sense cap mena de dubte figurar al costat de les grans creacions artístiques contemporànies. Tot i que inicialment Montserrat Miret va redactar el seu treball en català, l'edició s'ha publicat en castellà, en versió d'Emilio Masià i inclou també els textos en versió anglesa de Richard Rees. Al mateix temps, l'editorial té previst realitzar també l'edició, en conveni amb altres cases editorials en diverses llengües europees més.

L'edició va ser distingida posteriorment com a finalista del premi "Gourmand World Cookbook Awards" a la millor edició a nivell mundial sobre vi i gastronomia durant l'any 2005 que es va lliurar a Kuala Lumpur, la capital d'Indonèsia. En una primera tria es van seleccionar 28 llibres de gastronomia i 7 de vins dels quals el millor en l'apartat de vins i en l'especialitat d'història era el treball de

Montserrat Miret. Una segona selecció va seleccionar el *El vino en el arte* a la final mundial del premi creat el 1995 pel francès Edouard Cointreau.

J. M. L.

Manuel Maria Fuentes i Francesc Roig

MANUEL BORRÀS I FERRÉS, UNA VIDA AL SERVEI DE L'ESGLÉSIA

Ed. Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví. La Canonja. Tarragona, 2005.

Després d'una labor de recerca i estudi que ens consta llarga d'anys, el Centre d'Estudis Canongins ha tret a la llum un d'aquells volums que no és pas habitual entre els centres d'estudis comarcals, un volum amplísim i ben complet a l'entorn de la figura de qui va ser bisbe auxiliar del cardenal Vidal i Barraquer i personalitat, per aquest mateix motiu, a reivindicar des de la seva posició a l'ombra.

Assassinat l'estiu del 1936 l'any 1959 es van tramitar a Roma els processos ordinaris per a la seva beatificació i es va decidir recollir un estudi biogràfic ben complet. Aquesta voluntat s'esdevé possible ara en base a una labor que, com assenyala el bisbe actual de Tarragona, Jaume Pujol, situa la vida del bisbe Manuel Borràs en les coordenades d'espai i temps en les quals va viure, exercici imprescindible per entendre en profunditat la seva vida i la labor que va portar a terme. Així a les pàgines del volum es recorden aspectes que ara ens resulten ben allunyats com la vida espiritual, les pràctiques litúrgiques i devocionals, la seva tasca com a predicador, la labor d'acompanyament espiritual en un centre d'educació cristiana, la labor moderada i reflexiva de l'home de govern a la seu taragonina o la seva

preocupació per l'assistència sociosanitària del clergat i els mitjans de comunicació. I encara les famílies tarragonines amb les quals tenia amistat. Entre altres aspectes, resulten especialment curioses les notes de la recerca acurada dels seus antecedents familiars en l'entorn de la Canonja del segle XIX i els trets que des de ben jove van definir la personalitat de qui seria destacat eclesiàstic.

Tot plegat dibuixa una biografia ben completa, no sols del personatge, sinó també de l'Església a casa nostra en les primeres dècades del segle fins als temps més difícils i en concret aquell estiu del 1936 quan, igual com ho havia estat altres companys, el bisbe Borràs era assassinat al Coll de Lilla. Un punt final en el qual l'intent de reconstrucció de què veritablement va succeir ha suposat per als seus autors una labor de veritable reconstrucció testimonial del qual queden encara algunes ombres que ha estat impossible concretar, en qualsevol cas una magnífica mostra del rigor amb el qual han treballat tot el volum. El volum inclou finalment un apartat dedicat al llarg procés de beatificació i un apèndix documental amb més d'una setantena de peces ben interessants i encara una àmplia nota bibliogràfica.

J. S. i B.

Tres perspectives del Calafell contemporani

Helena Rotés

DE LA FINESTRA AL BALCÓ

Ed. Proa 2005. Finalista del premi Pere Calders 2004.

Joan Santacana

HISTÒRIA DE CALAFELL. EL SEGLE XX. ENTRE LA PESCA I L'ESPECULACIÓ

Llibres de Matricula. Calafell 2005.

Jaume Solé

EL BOT SALVAVIDES DE CALAFELL. VIVENCIES D'UN TRIPULANT

Llibres de Matricula. Calafell 2005.

Fins ara qui ens havia venut la imatge més evident de la platja de Calafell era en Carlos Barral, una visió prou subjectiva bàsicament a *Años de penitencia*, *Los años sin excusa* y *Penúltimos castigos*, tot i que la presència més significativa i difícil de rastrejar és a la seva obra poètica. Aquests darrers dos anys, però, la felix coincidència de tres volums ens permet accedir a una triple perspectiva, la del Calafell literari, la del més específicament mariner i una perspectiva general de l'entorn al segle XX, justament en l'etapa que la població marinera ha patit un canvi més profund i substancial en segles d'història.

En el cas d'Helena Rotés no es tracta d'una perspectiva hagiogràfica o mítica del Calafell literari com a recer d'una part dels creadors en llengua castellana que es movien a l'entorn de la personalitat i l'obra de l'editor Carlos Barral, sinó una dimensió real de la platja, del punt de descans i referència, vistos

des de la perspectiva d'una nena, amb els anys una adolescent que ara, en la maduresa, busca en els records d'aquell temps punts de referència per a una interpretació de la seva pròpia vida: el descans, el paper de la mare, la creació artística i literària, la solitud que sembla acompanyar aquell conjunt de dones que van acabar per formar la seva família.

Es reivindica la figura de Miquel Montoliu, l'amic fidel de Barral, sempre a l'ombra, justament el pare de la col·lecció dels Llibres de Matricula que Rotés comenta una i altra vegada. En tots tres llibres, però, hi veiem una perspectiva de la població ben diferent de la parafernàlia, no ara sinó de fa dècades, d'altres viles del litoral penedesenc. Calafell era sempre la d'estar per casa, amb un club nàutic que no era altra cosa que un tancat amb la bandera que havia dibuixat en Barral. En aquest entorn l'autora ens descriu la vida de família, la identificació del grup, la platja dels nens o el sanatori abandonat, imatges d'un espai i de l'esperit d'una època. És, va ser, aquest un temps desaparegut com la fina sorra de la platja, les dunes, les tallines, el peix aranya, i fins el perfil i el color de la platja, i les mainaderes i minyones, un temps ara mitificat, de coses que han desaparegut, com les taques de quitrà, com aquell bot dels anys cinquanta que a la dècada dels vuitanta s'acabava de podrir en un racó i del qual Jaume Solé ha fet una crònica que és la de la vida marinera d'un poble de la costa penedesenca. En tot aquest entorn se situen també els personatges que Rotés descriu en el seu volum, figures de platja, estafolaris o vells pescadors.

Tot plegat, el mateix Calafell de sempre, no pas el d'ara, és el resultat d'una evolució social que Rotés ha dibuixat a nivell familiar des del segle XVIII i en base a quatre papers vells, un temps en el qual no falta la línia d'americanos, i els que van anar a la capital a guanyar-se la vida i van tornar al poble a

comprar terres. Una trajectòria que Santacana esquematitza de forma completa en el seu estudi històric sobre el segle XX, per una banda el món dels pescadors, a l'altre cantó el dels pagesos, amb tota la problemàtica rabassaire a les primers dècades del segle, i d'aquí a les esperances del temps republicà (quan a casa de l'Helena tenien un lloro portat de Cuba que xiulava la marxa reial i que va haver de ser sacrificat en caure la monarquia, no fos cas que donés pas a interpretacions incorrectes), el pas de la guerra i la misèria que va venir després, entre l'agricultura, la pesca i el contraban, fins que va arribar el temps dels constructors i Calafell va caure en l'òrbita de la megalòpoli barcelonina.

Aquesta darrera etapa, en base als anys setanta, és la que Helena Rotés retrata amb una nostàlgia ben sentida, perquè el pas cap a l'adolescència i el món adult s'ha d'edificar sobre un món que canvia de forma vertiginosa, encara que sigui el que recupera tradicions pròpies com el bot salvavides.

J. S. i B.

DDAA

SANT SADURNÍ 300 ANYS D'HISTÒRIA. 1705-2005

Ed. Parròquia de Sant Sadurní. 2006.

L'existència d'un document a l'Arxiu Diocesà de Barcelona d'una llicència del bisbe Benet de Sala per beneir la nova església de Sant Sadurní de Subirats determina que la parròquia de la capital del cava hagi celebrat els tres segles d'activitat i, al costat d'altres actes religiosos i culturals, va recollir un conjunt de referències prou diverses, mostra de la diversitat social sadurninenca que es mou i s'ha mogut al voltant de la parròquia, en aquest volum de prop de 250 pàgines en una edició ben acurada.

Una vintena de signatures s'apleguen a les seves pàgines, des de les referències històriques de la parròquia, a càrrec de Salvador Llorac, o la reivindicació de la personalitat artística de Jaume Busquets i la seva labor en la reconstrucció, ornamentació i pintures del temple parroquial, a càrrec d'Anna Recasens, fins als records de rectors de la parròquia com Josep M. Aragonès, Francesc Pardo o Antoni Babra, i Carles Catasús a les pàgines inicials o els mossens nascuts a la vida de l'Anoia. I tot això sense oblidar el conjunt de grups, serveis i activitats que s'han mogut al tombant de la parròquia, al seu costat, a la institució cultural La Llar i que algun dels seus impulsors enumera amb deteniment en els seus records: la coral, els joves, els escolans, la catequesi, el cos de portants, la labor a la Vilarnau...

El conjunt és un volum de lectura suau i agradable, una edició coral, on moltes veus deixen sentir les que sempre són en el fons les mateixes notes, el càntic d'una comunitat que mira endins, que fa seves les creences però, a la vegada, mira enfora i esdevé protagonista destacat de la història d'una vila, eix vertebrador de tantes i tantes activitats que, d'una o altra manera, han ajudat –com en tantes altres poblacions de la nostra geografia– a estructurar el teixit social d'una comunitat, sempre amb una voluntat de servei. En definitiva, el retrat d'una parròquia, escrit i en imatges, però també en ell mateix el retrat d'una comunitat penedesenca.

J. M. L.

Ricard Vinyals i Torres

L'ENXANETA TORNEIG D'HOQUEI BASE. 25. 1982-2006

Ed. Club Patí Sant Ramon. Vilafranca 2006.

El fet de celebrar una efemèride d'un quart de segles d'educació i esport és a casa nostra una d'aquelles circumstàncies veritablement excepcional. Molt sovint aquestes són iniciatives que tenen un temps de continuïtat limitada, i encara més si parlem d'un centre educatiu on el pas dels alumnes, una promoció rere l'altra, esdevé constant. Tot i això el Col·legi de Sant Ramon ha sabut mantenir, des de la iniciativa de moltes persones que hi han donat empenta unes rere les altres i entre les que voldria esmentar sols el bon amic Joan Ortiz i el seu actual capdavanter Josep Casanellas, conscient que em deixo al tinter tota una colla de persones, potser per això aquest volum, editat amb cura i obra de la fina ploma

periodística de Ricard Vinyals, ha de passar a la història per l'ampli nombre de pròlegs que l'obren.

Les pàgines ressegueixen els orígens de l'esport sobre patins a Vilafranca i la seva evolució fins a l'inici de les competicions a l'Escola de Sant Ramon, tota una tradició que identifica aquest centre. Tot plegat ha fet possible aquest quart de segle d'un torneig que ha sabut mantenir el fogatge de l'esport de l'hoquei patins, una pedrera de la qual han sortit jugadors de primera línia d'aquest esport. En aquest sentit l'edició esdevé un volum de referència, farcit de dades i noms i amb una ben àmplia selecció gràfica que les diverses etapes d'una competició que ha fet camí i que és ara mateix una magnífica realitat amb molts anys, i molta feina a fer, per endavant entre les noves generacions.

J. M. L.